

SILABUS (I ciklus studija)

Odsjek	Odsjek za bosanski, hrvatski i srpski jezik				
Naziv kolegija/ nastavnog predmeta	Historijska gramatika I				
Šifra/kod	242	Status (obavezni ili izborni)	obavezni	ECTS	6
Ciklus studija	1.	Semestar	3.	NPP 2019/2020.	
				Ak. godina	2025/2026. 2026/2027. 2027/2028.
Preduvjet za upis kolegija/nastavnog predmeta	Nema.				
Jezik izvođenja nastave	bosanski, hrvatski, srpski				
Nastavnik	Ime i prezime	Mehmed Kardaš			
	Kontakt podaci	Kabinet: 181 E-mail: mehmed.kardas@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 181	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Saradnik	Ime i prezime	Belmin Šabić			
	Kontakt podaci	E-mail: belmin.sabic@ff.unsa.ba Telefon: 033 253 247	Termin konsultacija	Prema rasporedu konsultacija	
Sedmični broj kontakt sati	predavanja <u>2</u> ; seminar <u>1</u> ; vježbe <u>3</u>				
Kratak opis kolegija/ nastavnog predmeta	Na predavanjima se predstavlja metoda lingvističke rekonstrukcije i evolucija jezičkog sistema na fonološkoj razini. Na vježbama se prate i istražuju fonetske promjene u najranijim pisanim tekstovima u kojima osobine staroslavenske redakcije ustupaju pred crtama živoga govora (tj. u korpusu srednjovjekovnih povelja).				
Cilj kolegija/ nastavnog predmeta	Studenti će se upoznati s pravcima razvoja vokalskog i konsonatskog sistema od indoevropskog prajezika preko praslavenskog jezika pa sve do oblikovanja južnoslavenske skupine, zatim će steći jasnu sliku o vokalskim i konsonantskim izmjenama u historijskom periodu razvoja bosanskoga jezika od 10. do kraja 17. stoljeća.				
SDG (cilj održivog razvoja)	Predmet je usklađen sa sljedećim ciljevima održivog razvoja: Kvalitetno obrazovanje i Rodna ravnopravnost.				
Ishodi učenja	Predmet omogućava stjecanje neophodnih znanja koja olakšavaju interpretaciju tekstova starije (srednjovjekovne) književnosti. Povezan je i s dijalektologijom i omogućuje pogled u jezične divergencije.				

Sadržaj kolegija / nastavnog predmeta: Historijska gramatika I	
Sedmica	Nastavna jedinica
Datum	
1.	Uzroci i okolnosti jezičkih promjena i jezičkoga razvoja Tendencija ka gramatičkom uprošćavanju kao univerzalna činjenica jezičke historije. Metoda rekonstrukcije. Mjesto praslavenskog jezika u indoevropskoj porodici.
2.	Praslavenski vokalski sistem prema praindoevropskom I Razvoj indoevropskog vokalizma u praslavenskom jeziku: svodenje vokalskog kvantiteta na kvalitet (nastanak novih vokala y, ě, ѣ, ѥ); monoftongizacija diftonga (nastanak novog u) i diftonških grupa (nastanak o i e).
3.	Praslavenski vokalski sistem prema praindoevropskom II Metateza likvida. Nestanak indoevr. l̥, r̥, m̥, n̥ i razvoj novih l, r.
4.	Uprošćavanje i izmjene vokalskog sistema od 10. do 15. stoljeća Gubljenje i zamjena poluglasa. Sekundarni i analoški poluglas. Poluglas u bosanskim poveljama s obzirom na pisarsku tradiciju. Nestanak nazalnih vokala i jerija. Zamjena slogotvornog l. Prelazak -l u o.
5.	Povelje kao istraživački korpus Upoznavanje s pravilima čitanja tekstova bosanskih povelja s obzirom na zahtjeve pisarske tradicije: prepoznavanje karakteristika pisarskog manira u odnosu prema govornom jeziku. Problemi transkripcije.
6.	Praslavenske konsonantske izmjene I Uzroci i posljedice prve palatalizacije. Uzroci, posljedice i relativno vrijeme vršenja druge palatalizacije. Značaj analogije za refleksi treće palatalizacije.
7.	Praslavenske konsonantske izmjene II Praslavensko jotovanje – uzroci i posljedice, refleksi psl. jotovanja glasova t i d u južnoslavenskim jezicima i dijalektima.
8.	Polusemestralni ispit
9.	Predmigracioni mozaik dijalekata na području BiH Zamjena jata.
10.	Refleks jata u bosanskim poveljama. Pitanje ikavskog manira u srednjovjekovnoj pismenosti.
11.	Konsonantske promjene od 10. do 15. stoljeća Jotovanje nakon gubljenja poluglasa i pomjeranja granice sloga. Refleksi novog jotovanja u bosanskim poveljama. Jotovanje u izvedenim glagolima složenim s glagolom <i>iti</i> (progresivno jotovanje). Slika ijekavskog jotovanja u bosanskohercegovačkim dijalektima.
12.	Distribucija fonema Metateza i izmjene suglasničkih skupina (kt, čt, vs: кѣто, чѣто, вѣсь).
13.	Asimilacija, disimilacija, kontrakcija

	Primjeri asimilacije i kontrakcije vokala u bosanskim poveljama.
14.	Suglasnik h Porijeklo konsonanta <i>h</i> u psl. jeziku (<*s), zakon ‘ruki’. Bilježenje fonema <i>h</i> u starim tekstovima.
15.	Razvoj akcenatskog sistema do 15. stoljeća Praslavenska metatonija. Izmjene akcenta nakon metatonije. Stvaranje troakcenatskog i četveroakcenatskoga sistema. Dijalekti srednjojužnoslavenskog dijasistema sa starijom akcentuacijom.
16.	Priprema za ispit (u ovoj sedmici nema nastave)
17.	Završni ispit za studente I ciklusa
18.	

Način izvođenja nastave (oblici i metode)	Predavanja se izvode usmeno, a na vježbama se analiziraju tekstovi povelja.																								
Obaveze studenata i elementi praćenja rada studenata u toku semestra (struktura izvođenja konačne ocjene i bodovanje)	<p>Praćenje rada studenta se vrši dodjeljivanjem bodova za svaki oblik aktivnosti i provjere znanja u toku semestra, kao i na završnom ispitu nakon završetka semestra prema sljedećim elementima praćenja:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>R. br.</th> <th>Elementi praćenja</th> <th>Broj bodova</th> <th>Učešće u ocjeni (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td>Polusemestralni ispit</td> <td>40</td> <td>40%</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>Seminarski rad</td> <td>10</td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>Aktivnost</td> <td>10</td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>Završni ispit</td> <td>40</td> <td>40%</td> </tr> <tr> <td colspan="3">Ukupno: 100 bodova</td> <td>100%</td> </tr> </tbody> </table> <p>Predviđene bodove za svaki od elemenata praćenja studenti postižu na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polusemestralni ispit je pismeni, a organizira se osme sedmice u semestru. • Seminarski rad oblik je pismene provjere stečenih znanja. Zadatak obuhvaća transkripciju i jezičku analizu teksta do 5.000 znakova. • Aktivnost uključuje različite oblike studentskog rada, kao npr. isticanje na vježbama, podnošenje pisanih referata i dr. Bodove na aktivnost student može dobiti na časovima predavanja i vježbi. • Na završnom ispitu provjerava se gradivo iz cijeloga semestra. Studenti koji su ranije položili polusemestralni ispit polažu na završnom ispitu dio testa koji se odnosi na gradivo obuhvaćeno polusemestralnim ispitom ako žele poboljšati postignuti rezultat iz tog dijela ispita. 	R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)	1.	Polusemestralni ispit	40	40%	2.	Seminarski rad	10	10%	3.	Aktivnost	10	10%	4.	Završni ispit	40	40%	Ukupno: 100 bodova			100%
R. br.	Elementi praćenja	Broj bodova	Učešće u ocjeni (%)																						
1.	Polusemestralni ispit	40	40%																						
2.	Seminarski rad	10	10%																						
3.	Aktivnost	10	10%																						
4.	Završni ispit	40	40%																						
Ukupno: 100 bodova			100%																						
Skala ocjenjivanja	<p>Konačan uspjeh studenata, nakon svih predviđenih oblika provjere znanja, vrednuje se i ocjenjuje sistemom ocjenjivanja kako slijedi:</p> <p>a) 10 (A) – izuzetan uspjeh, bez grešaka ili sa neznatnim greškama, nosi 95–100 bodova; b) 9 (B) – iznad prosjeka, sa ponekom greškom, nosi 85–94 boda; c) 8 (C) – prosječan, sa primjetnim greškama, nosi 75–84 boda;</p>																								

	<p>d) 7 (D) – općenito dobar, ali sa značajnim nedostacima, nosi 65–74 boda;</p> <p>e) 6 (E) – zadovoljava minimalne uvjete, nosi 55–64 boda;</p> <p>f) 5 (F, FX) – ne zadovoljava minimalne uvjete, manje od 55 bodova.</p>
Literatura	<p><i>Obavezna</i></p> <p>Belić, A., <i>Osnovi istorije srpskohrvatskog jezika I: Fonetika</i>, više izdanja, Nolit, 1960, Naučna knjiga, Beograd, 1969, 1976, posljednje izdanje pod naslovom <i>Istorija srpskog jezika</i>, Izabrana dela IV, Zavod za izdavanje udžbenika, Beograd 1999.</p>
	<p><i>Dodatna</i></p> <p>Holzer, G., <i>Glasovni razvoj hrvatskoga jezika</i>, Zagreb, 2011.</p> <p>Moguš, M., <i>Fonološki razvoj hrvatskoga jezika</i>, Zagreb, 1971. ili Moguš, M., <i>Povijesna fonologija hrvatskoga jezika</i>, Školska knjiga, Zagreb, 2010.</p> <p>Mihaljević, M., <i>Slavenska poredbena gramatika</i>, 1. dio, Školska knjiga, Zagreb, 2002.</p>
Napomene	

M. Kardoš

Habid Bulić